

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/I. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrletno Din 7.

Srbstvo in Slovenci.

Predavanje dr. Ivana Sajovica v Kočevju.

Petsto let so se borili Srbi, predno so si v drugi polovici XII. stoletja priborili svojo lastno državo in svojo dinastijo Nemanjičev, ki so dali Srbom 10 vladarjev v 200 letih. Kot je Nemanja (1170—1198) dal Srbom prvo državno organizacijo, tako je dal njegov sin Rastislav, z meniškim imenom Sv. Sava, Srbom prvo lastno narodno in neodvisno cerkveno organizacijo s slovanskim bogoslužjem in demokratično laičnim soodločevanjem v cerkveni upravi. Ta nadvse srečna organizacija varuje Srbe še danes pred klerikalizmom, t. j. politično nadvlado duhovščine, pa tudi pred kričavim in praznim svobodomiseltvom. Dvesto sijajnih let je preživelo Srbstvo pod svojimi Nemanjiči ter raztegnilo svojo vladajočo moč od Adrije do Egejskega morja in od Srednje Dalmacije, Srema, Mačve in Donave, pa tja do Jedrenja s središčem v Skoplju, kjer je careval izza Nemanje najsilnejši car srbski car Dušan Silni. (1331—1335). Pod njegovo vladavino je doseglo srednjeveško Srbstvo višek. Razvilo je vse socialne in poklicne plasti naroda od kmetiča, delavca, rudarja, obrtnika, trgovca in uradnika, pa gori do ministra in carja. Veliki spomeniki te slavne dobe v obliki mogočnih stavb, cest, in splošnega državlanskega zakonika, najboljšega, ki ga je Slovanstvo sploh dosedaj ustvarilo, govore o tej dobi bolj prepričevalno, kot vsaka beseda.

V tej dobi je dobilo Srbstvo svoj neizbrisni narodni značaj, smisel za državo, narodni ponos in tradicijo, pa tudi smisel za vladanje. Ko so nastopili po bitki na Kosovem (1389) za Srbstvo tužni dnevi, je Srbstvo ne samo ohranilo te lastnosti, temveč jih je še celo pomnožilo: s smislom za premetenost, ki je pogoj dobre diplomacije. Vojaška nadarjenost in disciplina pa leži Srbstvu, kot uči zgodovina, že takorekoč v krvi. Ljudstvo s takimi lastnostmi kot so: vojaška vrlina, narodni ponos, zavest, narodne solidarnosti in sijajna narodna tradicija, tako ljudstvo more propasti le, ako izumre. Sicer mora igrati zgodovinsko-politično vlogo. Iz takega ljudstva je izšla Narodna radikalna stranka. Njen nositelj in ohranitelj je srbsko ljudstvo, njegova tradicija pa tudi njegova širokogrudnost, ki vabi v svoj krog kot enakovrednega člana in soustvaritelja vsakega poštenega državljana. Iz preteklosti in sedanjosti ustvarjamo bodočnost.

Kaj smo vzpričo Srbstvu mi Slovenci? Ostanek nekdanjega mogočnega slovanskega plemena, ki je sega od Švice pa tja v Karpatih in madžarsko nižavo, v Posavju pa do izliva Kulpe. Prvi začetki rudimentarnega ustvarjanja lastne države se ne dajo zatajiti tudi od najhujših naših nasprotnikov ne. Toda predno smo se razvili, so nas zagrnili tujenarodni valovi višje civilizacije in danes govore le še grobovi o naši tradiciji! A 19. stoletje, ki nas je vzbudilo v naši še preostali kočici, nas je napravilo za deco svojega časa: pridne šolarje, marljive in vestne gospodarje, za prepirače tujih idej (klerikalizem, svobodomiseltstvo), točne trgovce in ako hočete tudi dobre podjetnike. Navzlic vsemu katolicizmu in vsem različnim žegnem, smo mi Slovenci pravi paganski racionalci pristni realisti 19. in 20. veka, ki jim je gospodarstvo, pridobivanje, red in točnost prva in zadnja gibalna sila, kruti individualnosti, ki smatramo državo predvsem za organ svojih podjetij, takorekoč za del svojega gospodarstva in šele v drugi vrsti za najvišjo moralno vrednoto in organizatorno enoto svojega ljudstva. To je dedščina nesvobodne preteklosti. Vzrastli in uveljavili smo se tekom 19. stoletja v borbi proti državi. Psihični afront more izginevati le polagoma ter se približevati skladnosti srbskim vzorom, ki vidi v svoji državi kos sebe in svoje lastne vrednote.

In kaj so Hrvatje? Njih fevdalne državne tvorbe Bele, Rdeče in Panonske Hrvatske so produkt tujih osvajalcev, ki so si podvrgli posavskega in primorskega slovanskega kmetiča in ki so se z dvorom vred tako poromanili, da so se morali nasloniti na tujerodno močnejšo Madžarso (leta 1102), da so si rešili kos državne samostojnosti. Pod Habsburžani pa je to plemstvo ostanek hrvatske samostojnosti še bolj zapravilo, na čemur v letu 1868. hrvatsko malomeščanstvo, ki je sklepalo nagodbo z Madžarsko ni moglo več dosti spremeniti. Vsa hrvatska zgodovina pomeni veliko politično defenzivo, negativizem in boj proti graditeljem, v katerem boju je Stipica Radić le logični nastavitelj negativnega Ante Starčevića. Narod pa, ki ni utrdil svojih mišic in svojega pogleda v ustvarjanju in realizaciji lastnih velikih političnih koncepcij, narod, ki ni okusil sladkosti zmage velikega svojega koncepta, temveč se je vedno boril le za drobtinice nasproti tujcem v

lastni hiši, tak narod žalostne tradicije bo težko zmožen za ustvaritev in izpeljavo velikega in življenja zmožnega političnega koncepta.

Naš notranje-politični položaj je torej tak, da imamo v državi le eno pozitivno širokogrudno in solidno ter od vsega sveta tudi priznano tradicijo: to je velika tradicija srbskega naroda s pozitivnim in jasnim državnim programom. Naloga Narodne radikalne stranke, ki je tudi izšla iz te tradicije je, ustvariti iz vseh dobrih in pozitivnih političnih lastnosti Srbov, Hrvatov in Slovencev sintezo, t. j. enotno, krepko številno jako, zdravo, državno navzgor stremeče, državno ljudstvo kot zavednega nosilca lastne države.

Za dosego tega velikega cilja vabi Narodna radikalna stranka vse poštene državljanke pod svoje okrilje na sodelovanje kot enakopravne soodločujoče državljanke.

Za to vodilno idejo je Narodna radikalna stranka in ž njo vsak zavedni član pripravljen, žrtvovati svojo kri in življenje. Ne živimo sebi, živimo svoji deci in svoji bodočnosti!

Za ohranitev te vrhovne ideje je treba včasih pomisliti, da je politika doseganje mogočega, da se veliki cilji dosežajo stopnjoma in da je za uresničenje velikih koncepcij treba tudi velikih in enotnih moči, sredstev in discipline, zlasti pa samopremagovanja. Prvi korak ne vodi na vrh stolpa, prvi korak vodi do stopnic, nadaljni po stopnicah do viška. Iz tega vidika je treba presojati našo zunanjo politiko, ki stremi predvsem za prijateljstvom in mirom s sosedi. Ako zasiguramo dane meje, ustvarimo v notranjosti dober upravni aparat ter zadovoljimo vse dele našega naroda, zlasti pa ga povzdignemo gospodarsko in kulturno, bo čez 30 let gospodaril na naših ozemljih narod 25—30 milijonov, preko katerega ne bo mogel nihče v evropski politiki na dnevni red. Po svoji notranji vrednosti in svojem delu moremo postati enakopraven član v evropski narodni zajednici. Pogoj tega cilja pa je notranja zadovoljnost in red.

»Zgodovina človeškega razvoja nas uči, da so samo one države dosegle najvišjo stopnjo, kjer je narod sam odločeval o svoji usodi in kjer ni vladala pamet samo enega človeka. Največji in najpametnejši narodni upravitelj — je narod sam!«

(iz Pašičevega govora)

1892

Reško vprašanje in rimski sporazum.

»Samouprava« piše:

Sporazum glede Reke je napravil konec položaju, ki nikakor ni bil dovoljen za našo kraljevino. Rapalska pogodba je predvidevala neodvisno reško državo. Toda te kombinacije ni bilo nikakor mogoče praktično vstvariti. Reka po rapalski pogodbi ni bila dovoljena naši kraljevini, zato je krivično, ako nekateri listi pišejo o izgubi Reke, ki je bila izgubljena l. 1920 potom rapalske pogodbe. Vršitev neke posebne reške politike s ciljem, da se pridobi reška država za našo kraljevino, je vsebovala gotove rizike, ki se jih vsled današnjih evropskih razmer ni smelo sprejeti. Kar se je na Reki v zadnjih treh letih godilo, kaže jasno, da bi taka rešitev ne vplivala ugodno na naše odnose z Italijo.

Pred rimskim sporazumom je bil praktično sledeči položaj: Na Reki gospodari faktično Italija potom generala Giardina. Reka je zaprta za promet z našo državo. Baroš in Delta v neodrejenem položaju, ker Italija ni hotela priznati pravne veljave Sforzinemu pismu, ker ni bilo ratificirano v parlamentu. Pogajanja za ureditev reške države in njeno razmejitev so prišla do mrtve točke. Tako je stalo proti Italiji odprto vprašanje, ki bi moglo biti vzrok konflikta. To stanje pa ni konventiralo ne Italiji in ne nam.

S spremembo rapalske pogodbe je Reka zares dodeljena Italiji, toda za pristanek na odpravo reške države smo dobili izvestno pravico do uporabe velikega in modernega reškega pristanišča. Poleg tega so s končno spojitvijo Baroša, Delte in Bankina z našo državo ustvarjeni pogoji za čisto naše pristanišče za pomorsko trgovino. Ne glede na politične razloge in koristi, ki so diktirali sklep rimskega sporazuma, ostane nepobitno dejstvo, da pomeni nova rešitev reškega vprašanja praktično izboljšanje našega položaja.

Ako se vzame v obzir še sklep politične pogodbe z Italijo, potem se more šele oceniti značaj reškega sporazuma. Italija in naša kraljevina, navezani na sodelovanje in obrambo pred skupnimi sovražniki, sta stopili odločno na novo pot, ki pomeni popoln preokret na Balkanu in v Srednji Evropi. Dobra trgovska pogodba bo še bolj učvrstila sosedstvo in prijateljstvo z Italijo. Narava je razdelila Jadransko morje na dvoje in na tem morju je dovolj prostora za obe državi. Vsak trezen politik in vsak iskren miroljub mora pozdraviti to kot preokret na boljše.

Bistvo odnosov med obema državama ni odvisno samo od pisanih klavzul. Vprašanje je, s kakšnimi čustvi in s koliko lojalnostjo se izvršujejo te pogodbene obveznosti. Pričakujemo, da bo Italija tudi napram našim sorodnikom, ki so vsled razmer morali pripasti pod italijansko suvereniteto, vodila pomirljivo politiko in da bo tudi v tem oziru prišlo do popolne harmonije. Ta harmonija bo prispevala k ohranitvi evropskega miru. Tudi s tega stališča je treba pozdraviti rimski sporazum z željo, da rodi blagotvorne posledice. To je bila misel njegovih ustvariteljev in to je brezdvomno tudi želja obeh sosednih narodov.

Podpirajmo lastno časopisje! Zato se naročujemo na „Radikalski Glasnik“!

Razvoj mednarodne zaštite delavstva.

Zahteva, da so potrebni mednarodni postopki za obrambo zoper nevarnosti dela, da mora svetovnemu gospodarstvu odgovarjati svetovna socialna politika, nikakor ni nova. O tem je govoril že pred več kot sto leti angleški podjetnik in socialist Robert Owen, ki je predložil svoje načrte »sveti alijansi«, katera je imela svoje zasedanje l. 1818 v Aix-la-Chapelle. In je poslal tozadevni memorandum vladam evropskih in ameriških držav. V tridesetih letih prošlega stoletja je zastopal francoski tvorničar Daniel Legrand enake misli in pozneje so se švicarski in nemški politiki zavzeli za mednarodno zaščito delavstva. Kmalu so se pokazale tudi pri delavskih sindikatih struje, ki so imele enake cilje. Posebno zahteva po splošnem zakonitem osemurnem delavniku, ki jo je izrekel pariški socialistični in delavski kongres l. 1889, je vsebovala močno mednarodno privlačno silo. Tudi druge zahteve tega kongresa so navduševale delavce vseh dežel, pospeševati idejo zaštite delavstva na mednarodni podlagi. Pozneje so se splošni kakor tudi strokovni mednarodni kongresi delavcev v mnogobrojnih slučajih izrekli za mednarodne socialno-politične odredbe.

Prve poskuse, priti po diplomatskem potu do mednarodne zaštite delavstva, je napravila 1881. in 1889. švicarska zvezna vlada, toda izjalovili so se. Tudi diplomatska konferenca o vprašanju zaštite delavcev, ki so jo Nemci 1890. sklicali v Berlin, ni imela nobenega praktičnega uspeha, enako kot švicarski poskus l. 1896 stvar znova podvzeti.

Ideja mednarodne socialne politike se je pa ohranila in bila je zastopana pri raznih prilikah. Posebno jo je gojilo l. 1900 ustanovljeno mednarodno Udruženje za zakonito zaščito delavstva in njene posamezne, v teku časa po raznih državah nastale sekcije, katerih število je znašalo pri začetku svetovne vojne 15. To Udruženje je ustanovilo za vodstvo svojih poslov v Baselu mednarodni delavski urad.

Temu Udruženju se imajo delavci zahvaliti, da je mogla švicarska vlada l. 1905 z uspehom upoklicati konferenco izvedencev v Bern, ki je pripravila pot diplomatski konferenci za delavsko zaščito l. 1906 v istem mestu, na katerem so bile sklenjene določbe glede prepovedi uporabe belega fosforja v izdelovanju vžigalic in obrtno nočno delo žensk. Sedem let pozneje, l. 1913, je sklenila druga konferenca izvedencev v Bernu dve novi mednarodni prepovedi, in sicer prepoved noč-

nega dela neodrskih in določitev najvišje izmere trajanja dela za ženske in mladoletne. L. 1914 bi bila morala diplomatska konferenca sklepati o teh dveh določbah, a svetovna vojna jo je prehitela.

Kar se tiče socialnega zavarovanja, je obstajalo pred vojno 14 dvostranskih dogovorov glede enakega postopka v eni državi zaposlenih državljanov druge države.

V vojnem času mednarodna zaščita delavstva ni napredovala, toda zahteva po njej tudi takrat ni umolknila. Konferenca zastopnikov sindikatov iz Belgije, Francije, Velike Britanije in Italije, ki se je vršila l. 1916 v Leedsu, je zahtevala, naj ima mirovna pogodba delavstvu vseh dežel zagotoviti minimum garancij, da ga ubrani posledic mednarodne kapitalistične konkurence. Vrsta teh garancij se je določila v minimalnem programu zaštite delavstva. Te zahteve so bile v splošnem ponovljene na konferenci, katero je sklicala švicarska zveza sindikatov l. 1917 v Bernu in na kateri so bili zastopani delavski sindikati Nemčije, Avstrije, Češke, Madžarske, Bolgarske, Danske, Norveške, Švedske, Holandske in Švice. V istem letu je zahtevala letna skupščina ameriške delavske zveze v Buffalu enako, da se sprejmejo določbe o zaščiti delavstva v mirovno pogodbo.

Nekaj mesecev po sklepu premirja, februarja 1919 je imela v Bernu svoje zasedanje zopet mednarodna konferenca sindikatov, na kateri je bil zastopana večina važnih industrijskih držav, ki je tudi določila socialno politični minimalni program.

Vsi ti in enaki predlogi so zahtevali, da sestavi mirovna konferenca stvarno mednarodno delavsko pravo. To se seveda ni dalo v praksi izvršiti z ozirom na suverenost držav. Pomisleki te in druge vrste so odvrnili mirovno konferenco od upostavitve mednarodnega delavskega prava, pač pa se je ustanovila, kot sredstvo za predpripravo kolikor mogoče enakomerno izdelane zaštite delavstva, Mednarodna organizacija dela, ki ima namen, pripravljati mednarodne dogovore in staviti predloge za socialno zakonodajo posameznih držav. Organi Mednarodne organizacije dela so l. splošna konferenca zastopnikov držav, ki so njeni člani, katera se vrši vsaj enkrat na leto, in 2. Mednarodni urad dela, ki tvori del institucij Društva narodov.

Ta Mednarodni urad dela (Mednarodni biro rada, Bureau International du Travail, B. T. I.) se nahaja v Ženevi, njegov direktor je Francoz g. Albert Thomas. P. V. B.

Socialni vestnik.

s Državna podpora nezaposlenim delavcem. Pravilnik za podeljevanje podpor nezaposlenim delavcem bi moral stopiti v kratkem v veljavo. Čaka se samo še na mišljenje okrožnih uradov za zavarovanje delavcev.

s Železniški delavci in kuluk. Ministrstvo za javna dela je odločilo, da se oproščajo kuluka vsi stalni železniški delavci, ki delajo pri popravah železniških prog.

s Nezaposlenost v Beogradu med ročnimi delavci je vedno večja. Državna borza dela ne more delavcem dati dela in tudi podpore ne. Nezaposleni delavci dobijo le brezplačno železniško karto in mali znesek za potne stroške v svrhu povratka v domače kraje. Borza dela je prosila vse oblasti, naj svetujejo delavcem, da ne prihajajo v Beograd. Borza dela je transportirala v zadnjih tednih okoli 2800 delavcev iz Beograda v notranjost.

s Izseljevanje v decembru 1923. Po podatkih izseljeniškega komisarijata v Zagrebu se je v decembru 1923 izselilo iz naše države skupno 2240 oseb, od teh 1316 moških in 924 žensk. Po poklicu je bilo kvalificiranih 103, nekvalificiranih 996, kmetovalcev 579, brez poklica (otroci) 486,

razni poklici 76. V Zedinjene države se je izselilo 941 oseb, v Kanado 18, v Brazilijo 773, v Argentino 492, v ostale ameriške države 7, v Avstralijo 8 in v Egipt 1. Skupno število izseljencev v lanskem letu znaša 9370 oseb. Iz naše države je odpotovalo v tem času tudi 2103 tujih podaničkov.

s Izključeni izseljenci. Vlada Zedinjenih držav v letu 1923 ni pripustila 20.619 izseljencev in je deportirala 1088 tujcev, ki so že bili tam. Največ je bilo izključenih onih, ki niso imeli dovolj sredstev ali močnosti zaposlitve. Žene in otroci, ki nimajo zaprisežene izjave najbližjega sorodnika ali ameriškega državljanca, da jih bo vzdrževal, so brezpogojno izključeni. Radi nepismenosti je bilo izključenih 2095 oseb. Nad 1000 izseljencev se je moralo vrniti, radi nevarnih in nalezljivih bolezni. Izključenih je bilo tudi 364 oseb, obsojenih radi zločinov, 4 anarhisti, 1 poligamist in 141 takih, ki so se skušali vtihotapiti iz Kanade in Mehike.

s Pomanjkanje dela v Avstriji. V mesecu januarju je bilo v Avstriji okoli 96.000 brezposelnih.

s Nezaposlenost v Nemčiji stalno narašča. Po uradnih nemških podatkih je bilo koncem januarja t. l. v Nemčiji okoli pet milijonov nezaposlenih. Ako se vštejejo družinski člani, obsega nezaposlenost četrtino prebivalstva.

Bistvo socijalne reforme.

Da se odstranijo ali vsaj omilijo vladajoče slabe razmere med delavstvom, se je v vseh državah, v katerih pride do veljave veleindustrija, prej ali slej, odločneje ali manj izrazito vplivalo na razvoj položaja. Država ni prepovedala samo izrabljanja otrok, mladoletnih in ženskih delavnih moči, ampak tudi vpeljavo čezmernega delavnega časa in nočnega dela; ona je v nadaljnjem razvila pozitivno skrb v prid delavcev, ki so vsled bolezni, obratnih nezgod, invalidnosti ali visoke starosti zgubili na delazmožnosti. Ukrepi države negujejo tudi samopomoč delavstva. Nastale so zveze (organizacije), ki zastopajo interese delavcev pri sklepanju delovnih pogojev in pri nabavljanju življenjskih potrebščin. Razum tega so številni delodajalci, občine in splošno koristna društva ustvarili sistem splošno koristnih naprav in s tem povzdignili splošno, poklicno in gospodarsko naobrazbo med delavstvom, izboljšali stanovanjske razmere ter uspešno pobijali alkoholizem.

Te zapovedi, prepovedi in naprave zmanjšujejo slabe in krepijo dobre ter kersitne razvojne tendence, branijo interese celokupnosti napram interesom posameznih slojev ali premočnih posameznikov, nudijo zasebni lastnini človeka, njegovemu življenju, njegovi delovni sili, njegovemu pravstvenemu in duševnemu zdravju, njegovi družini in njegovi časti popolno varnost in zaslombo napram podjarmljenju vsled brezmejnega pohlepa po dobičku. Delež meznega delavstva na pridobitvah moderne kulture se zviša, razredni antagonizem se omili, skupnost mnogoštevilne in najhitreje rastoče socijalne plasti z organizmom državnega in družabnega reda postane potreba in vsled tega se zbudi zavednost solidarnosti v vseh narodnih in kulturnih vprašanjih. Istočasno se dvigne produktivnost na gospodarskem polju in rastejo dohodki nacionalne produkcije, brez da bi se odpo-

vedali zgodovinsko preizkušenim temeljem reda, lastnine in samoodgovornosti.

Smisel vseh teh teženj se imenuje socijalna reforma. V njen delokrog spada zboljšanje razrednega položaja meznega delavstva, medtem ko se skrb za ubožne in obubožane udejstvuje le na posameznih osebah, ki so vsled nesreče ali lastne krivde zabredle v bedo. S pomočjo sredstev, ki se zbirajo v javnih blaginjah ali potom radodarnosti občinstva, daje obubožanim podpore in, če le mogoče, vpliva tudi vzgojno, bodri k življenju »iz lastne moči«. Čim večji so uspehi socijalne reforme, tembolj se zmanjšuje število onih, kateri vsled lastne krivde, ne pa vsled splošnega pritiska socijalnih razmer in vplivov mileja padejo v skrajno bedo in ubožno skrbstvo.

Četudi teži socijalna reforma predvsem za povzdigo razrednega položaja delavstva, vendar zmanjšuje in odstranjuje tudi zapreke, ki omejujejo dostop nadarjenih elementov iz delavskega v višje družabne razrede. Socijalna reforma prinaša tudi najubožnejšim boljše hrano, več prostega časa in več vzgojnih priložnosti. To so pa najsigurnejši temelji, raz katerih je omogočen dostop v višje družabne razrede — do družabne enakosti. Prost razmah vseh v delavskem razredu se nahajajočih sposobnosti je tembolj v interesu kulturnega napredka, čim večje je število talentov, ki jih je uničila vojna. Tudi ustroj države in družbe pridobi na notranji trdnosti. Ako pa onemogočimo dotok nadarjenih iz delavskega v višje razrede, potem se ona neizrabljena sila, ki stremlja za tem, da doseže njej odgovarjajočo pozicijo, obrne predvsem proti državi in družbi. Vsled tega velja stara politična modrost, da se recepcija »homines novi« od višjih družabnih razredov po mogočnosti podpira.

—v—l.

Kaj drži radikale?

»Tribuna« piše:

Ni razlogov, da bi prikrivali, kaj je ono, kar povzdiguje radikale med ljudstvom in jih drži na vladi. To je tajnost samo v toliko, v kolikor ni znana neka resnica, in nimamo razlogov, da bi jo zamočali.

Najmočnejša radikalna zaslomba so mnogoštevilne in diametralno nasprotno »ideje« njihovih nasprotnikov. Grmada raznovrstnih programov opozicijskih strank onemogočuje kakršenkoli sporazum opozicije za složno in pozitivno delo. Zato je tudi prišlo tako daleč, da demokratični časopisi najmanj nepomembne stvari, n. pr. razgovore opozicijskih prvakov, beležijo kot velike uspehe opozicije in kot nekaj strašnega za radikale.

Opozicijskim skupinam je mnogo do njihovih programov. Končno pa mora tako biti, kajti kakšne bi pa bile te stranke brez programov? Zato ima g. Davidović v gotovi meri prav, ko želi spremembo vidovdanske ustave, »ker ustava ne vsebuje vsega onega, kar je v programu demokratične stranke.« G. Korošec, ki je pametnejši politik nego g. Davidović, tudi kaže na programski okvir svoje stranke, katerega noče zapustiti na ljubo jalovim razgovorom s posameznimi voditelji drugih opozicijskih strank. Tudi g. Radčić ima kljub svojemu meglenemu romanticizmu in političnemu trubadurstvu neki program, ki ga noče zrtvovati na ljubo demokratom. Kar se tiče naših zemljoradnikov so si do sedaj razbijali glave ob zidu, da bi imeli stopiti v družbo z demokrati, ki so poznani po svojih samomorilnih lastnostih. Edino g. Spaho ima proste roke in more snubiti vse stranke, ki so proti Srbom.

Poleg take opozicije so radikali s svojo emuđnostjo v državni politiki v resnici nezamenljivi. Njihov položaj med ljudstvom in na vladi je zato vedno bolj trden.

Smrt našega poslanca.

Koncem meseca januarja je umrl dolgoletni narodni poslanec in podpredsednik narodne skupščine na Krku, g. Gjorgje Bračinac.

Pokojnik je bil eden najzvestejših borcev za narodno svobodo. Bil je dobro poznan ljudsko dušo, zato je imel na ljudstvo v svojem okraju velik vpliv. Ob priliki volitev 1. aprila 1912 je Bračinac vsled nesporazumljenja z glavnim odborom stranke postavil v krševackem okraju lastno listo proti listi pokojnega Stojana Protića. Dasi ravno se je smatrala njegova lista kot disidentska, vendar je pri volitvah dosegel boljše rezultate nego Stojan Protić. Čeprav je bil izvoljen kot disident, je takoj vstopil v parlamentarni klub radikalne stranke in je dosledno ostal zvest njenemu političnemu programu.

Stara radikalna garda, ki je pretrpela mnogo preganjanja v času velike borbe za narodne pravice in svobodo se vedno bolj redi in odhaja v večnost. Toda junaki te borbe, med katerimi je bil tudi pokojni Bračinac, ne bodo nikdar pozabljeni v duši našega naroda.

Iz notranje politike.

Kaj hočejo demokrati? »Samouprava« piše: V načelni debati o predlogu posojila za oborožitev države je trdil službeni govornik demokratične stranke dr. Marinković, da je radikalna stranka monopoizirala zase prijateljstvo s Francijo in da onemogočuje opoziciji manifestacijo njenega prijateljstva s Francijo, ker vlada noče pristati na zahtevo opozicije, da se ustanovi parlamentarni kontrolni odbor, ki bo kontroliral uporabo posojila. Ko je pa vlada pristala, da se ustanovi devetčlanski parlamentarni odbor, je v specijalni debati o posojilu izjavil g. Šumenković v imenu demokratične stranke, da bo kljub temu glasoval proti zakonskemu predlogu. Vlada je nudila opoziciji možnost, da glasuje za oborožitev in da manifestira prijateljske simpatije do Francije, toda gospodje demokrati so vseeno glasovali proti posojilu.

Strankarsko-politično maščevanje. Z ozirom na obtožbo proti dr. Markoviću je podal dr. Laza Marković jasno izjavo, v kateri pravi med drugim: Najnovejši napad zemljoradniških poslancev name so diktirali čisto politični razlozi in motivi. Oni hočejo zadeti režim, istočasno pa se maščevati za poraz v Hercegovini, kjer so zemljoradniki pri zadnjih volitvah propadli. Kot pravosodni minister nisem storil nobene nezakonitosti. Vsak moj odlok je bil v skladu z zakonskim predpisom. Vse obtožbe zemljoradnikov so goja sumljenja, ki sem jih je že pred dvema mesecema ugotovil kot neresnična. V narodni skupščini bom jasno z dokumenti v roki dokazal sramotno sumljenje.

Konec sovražnosti med Vatikanom in Francijo.

Osemnajst let vojnega stanja med Francijo in Vatikanom je v svetovni zgodovini sicer malenkostni dogodek, toda dejstvo pomirjenja med obema je za našo dobo in zlasti za naše razmere brezdvomno velikega in važnega pomena, katerega posledice bo beležila zgodovina z dogodki, ki danes niso še povsem jasni.

Sprava med Francijo in Vatikanom je sad povojnega čustvovanja, ki je našlo svoj odmev tudi v politiki. Ta sprava pa ni prišla naenkrat temveč počasi in po večalmanj hudih bojih.

V aprilu poteče dvajset let, ko je predsednik Loubet obiskal v Rimu italijanskega kralja. Vatikan je poslal v Pariz ostro noto, v kateri je opomnil, da imajo poglavari katoliških držav posebne dolžnosti napram papežu v obče vanju z nekaterimi državnimi poglavarji. Obisk predsednika Loubeta pri onemu, ki izvršuje proti vsem pravici svojo suvereno oblast v mestu, ki je sedež papeža, katerega pravico in svobodo omenjuje, je težko užalila svetega očeta. Francoska vlada je hotela zamočati papežovo noto, toda Jaures jo je priobčil v »Humanité«. Francoska vlada je bila prisiljena, odpoklicati začasno svojega zastopnika v Vatikanu. Combesova vlada je pozneje preklecala konkordat in izvedla ločitev cerkve od države. Borba med republiko in duhovščino je postala javna in vstvarila takozvano protiklerikalno dobo tretje republike. Vlada je izganjala redovnike, zaplenjala cerkvena posestva, zapirala verske šole, vprižarjala razne druge sovražnosti itd.

Volitve 1. 1906, ki so se vršile v znamenju ločitve so prinesle veliko zmagovito protiklerikalcem. Počasni pa so se pričele prikazovati v radikalnih vrstah milejše tendence. Clemenceau je proglasil, da republika varuje versko svobodo vsem svojim državljanom, da pa je morala zabraniti vmešavanje cerkve v politične zadeve. Njegov naslednik Briand pa je že začel pripravljati pomirjenje.

Francoski katoliki so se pod Lamyevim vodstvom hoteli približati republiku, toda Rim ni hotel

nič slišati o tem. Papež Pij X., ki je vodil popolnoma nasprotno politiko kakor njegov prednik Leon XIII., je silno škodoval verski pacifikaciji v Franciji. Vatikan je zavrnil katoliške organizacije za obrambo materialnih interesov cerkve. Francoski duhovščini se je godilo vedno slabše. Primanjkovalo je naraščajo. Kmetje niso hoteli več pošiljati svojih sinov v seminarje vsled mizernega gmoznega položaja duhovščine.

Patriotizem francoske duhovščine tekom vojne in umerjenost papeža Benedikta XV. sta vstvarila prve pogoje za obnovo diplomatskih odnosov med Francijo in Vatikanom. L. 1920 je poslal Pariz Ponnart kot izrednega delagata v Vatikan. Od tedaj so minila štiri leta. Med tem časom je papež Benedikt XV. zlomil opozicijo nekaterih francoskih škofov, ki so se protivili spravi. Treba je bilo odstraniti še marsikatero oviro. Vatikan sam, ki je posebejlen kontinuiteta katoliških naukov, ni mogel kar tako spremeniti svojega mišljenja. V Vatikanu so pričakovali iniciativo francoskega parlamenta. Toda Poincare je smatral, da je vmešavanje zbornice v že obstoječi zakon glede kongregacij nedopustno. Vatikan pa ni vzel železa iz ognja in je vztrajal pri svoji spravljalni politiki. Končno je papež poslal francoskim škofom pismo, v katerem je razložil svoje mišljenje: Z ene strani se nismo hoteli oddaljiti kriterijem Pija X. glede božanske ustave in glede cerkvenih zakonov, z druge strani pa smo želeli zagotoviti si postavna jamstva za slučaj, ako bi prišli na krmilo republike možne s Cerkvi sovražnimi čustvi.

Ogromna večina francoske duhovščine se bo brezdvomno poslužila papeževе koncesije. Dva najbolj nasprotna škofa in sicer kardinal Maurin in kardinal Andieu sta že privolila v sporazum.

Vsak član Narodne radikalne stranke čita in naroči „Radikalni Glasnik“!

Woodrow Wilson mrtev.

Iz Washingtona je dospela tožna vest, da je umrl bivši predsednik Zedinjenih držav, svetovnoznani učenjak Woodrow Wilson.

Wilsonovo ime ostane nepozabljeno v zgodovini evropskih narodov. Tudi mi Slovenci se imamo zahvaliti njemu, da smo izšli iz svetovne vojne vsaj malo pripravljeni na veliko dejstvo narodnega osvobodjenja in političnega ujedinjenja s Srbi in Hrvati, ki je v prvi vrsti delo hrabre srbske vojske, dosledne politike srbske vlade in zaveznikov.

Ko je Wilson 8. januarja 1918 proglasil svojih 14 točk kot podlago za svetovni mir, je predlagal jasno začrtane pogoje na temelju takratnega dejanskega položaja. Zlasti 10. točka je bila za avstrijske Slovence odločilnega pomena: samoodločba narodov. Ta točka je bila v bistvu smrt habsburške monarhije, kajti Wilson je 18. oktobra 1918 sporočil, da je avtonomija narodov v Avstro-ogrski premalo in da imajo narodi sami pravico, odločati o svoji usodi.

Wilson se je udeležil tudi mirovnih pogajanj, kjer je hotel uveljaviti svoja načela v dobrobit vsega sveta, toda v Parizu ni bil kos diplomatskim spletkam. Zlasti Italija je nasprotovala njegovim načelom. Zmagovalci so prehitro pozabili na Wilsonovo pomoč, Italija pa jo je takorekoč kar zanikala. Ker je stala s svojimi četami daleč v notranjosti naše zemlje, čemur se ima zahvaliti samo Wilsonovim načelom, ki so pripomogli k vsesplošni »revoluciji«, je kratkoročno izjavila, da ne priznava samoodločbe narodov in da se ne umakne s slovenskega ozemlja. Ker je imela zaslonbo tudi drugod, niso mogli Srbi z Wilsonom vred prisiliti »zmage« pijano Italijo do spoštovanja splošno priznanih načel.

Ko je Wilson uvidel, da njegova pravična načela še niso našla plodnih tal v Evropi, se je ornil v domovino. Edinc le Društvo narodov se je oživotvorilo, toda še to precej drugače, nego si ga je zamislili oni.

Wilson je bil v dveh predsedniških dobah izvoljen za predsednika Zedinjenih držav (1912 do 1920). Ko je bil 2. novembra 1920 izvoljen za predsednika Harding, se je umaknil Wilson s svetovnega političnega pozorišča in je bil zopet vseučiliški profesor.

Iz zunanje politike.

+ **Poljska politika.** Novi poljski zunanji minister Zamojski je izjavil, da mora sloneti poljska politika tudi v bodočnosti na načelu strogega izvrševanja mirovnih pogodb. Politika Poljske je bistveno miroljubna. Glede odnošajev do Male antante je izjavil, da je Poljska videla v njej vedno garancijo za ohranitev ravnotežja v osrednji Evropi. Poljski odnošaji s kraljevino Srbom, Hrvatov in Slovencev so zelo iskreni. Poljsko-ruski odnošaji temeljijo na mirovni pogodbi, sklenjeni v Rigi. Najvažnejša naloga Poljske pa je sedaj sanacija njenih financ.

+ **Kralj in delavska vlada v Angliji.** Angleški minister Thomas je na zborovanju v Londonu izjavil: Kralj pozna svoj narod boljše nego mnogi drugi. S tem da je izročil usodo Anglije v roke sedanji vladi, je dokazal svoje prepričanje, da vlada Velike Britanije ni monopol enega razreda in da ljudje, rojeni v nižjih slojih, niso brez domovinske ljubezni.

+ **Težkoče pri vzpostavitvi odnošajev med Anglijo in Rusijo.** Macdonaldova vlada marljivo proučava možnosti vzpostavitve odnošajev z Rusijo. Ustanovila je tudi poseben odbor, ki se bavi s proučevanjem pogojev za posojilo sovjetski Rusiji. Rusija zahteva uničenje vseh svojih dolgov v Angliji. Pri tem se zgovarja na Francijo, ki tudi ne plačati svojih dolgov Angliji. Macdonald je ponovno izjavil, da bi eventualno politično priznanje Rusije ne pomenilo obenem priznanja ruskih zahtev.

+ **Ljeningov naslednik.** Kongres ruskih sovjotov je izvolil za Ljeningovega naslednika Rikova, dosedanjega sovjetskega gospodarskega komisarja. Rikov je bil Ljeningov namestnik in eden najožjih njegovih prijateljev.

+ **Rusko-italijanska pogodba.** Vsled nove ruske vlade se je moral odložiti podpis trgovinske pogodbe med Italijo in Rusijo. Ta sklep ruske vlade je povzročil v Rimu vznemirjenje, ker so Italijani nameravali že v par dneh pričeti z izvajanjem pogodbe.

+ **Komunistična svoboda.** Na Solovjetskem otoku so ustrelili boljševiki več pristašev ruske socialnodemokratske stranke. Na otoku je interniranih okoli 200 socialistov.

Iz našega časopisja.

Naše gospodarstvo.

»Vreme« (Beograd): Moramo priznati, da g. finančni minister ni prvi, ki gleda optimistično v našo bodočnost. Meseca avgusta lani je kongres trgovskih zbornic v Beogradu prvi naglašal optimizem. Tisti, ki so z nezaupanjem gledali, kako se dviga naša gospodarska sila, so mogli ugotoviti, da so se motili. Ekspoze finančnega ministra, ki je našel brezdvomno zelo dober odmev doma in v inozemstvu, je samo nov opomin onim, ki zidajo svoje načrte na padcu dinarja.

Protiparlamentarna opozicija.

»Tribuna« (Beograd): Opozicija more pogodbo o sporazumu z Italijo odobriti ali pa ne odobriti, ako ima večino, bo padla pogodba in z njo vlada, ki jo je sklenila. Od kadar obstoja parlamentarna zgodovina, je to prvi slučaj, da se skuša opozicija mešati v diplomatsko akcijo, ki je še v teku. Prvi korak opozicije ni bil ne pameten in ne parlamentaren.

Moč NRS.

»Zastava« (Novi Sad): Radikalna stranka ve, kaj hoče. Njen program je povsod znan. Govori s človekom iz Paliča, iz Djevdjelije, iz Negotina, iz Maribora, vsak ve, kaj je radikal. Vsakemu so znane vrline radikalnega programa. Edinstvo duha, silna energija in disciplina. Prepričani smo, da bo rezultat premišljevanja o državi in o razmerah v državi tak, da bo vsak pošten patriot moral reči: Grem, da pomagam radikalni stranki!

Prava in neprava politika.

»Odjek« (Zagreb): Tragedija naše prečanske politike je ležala v tem, ker smo mi hitri v besedah, počasni pa v dejanju. Politika lepih besed nima dolgega življenja. Naroc in država živita samo od praktičnega dela. Politika, ki ne računa z ljudskimi potrebami, n. ljudska in ne more med ljudstvom pognati korenin... Nikola Pašić in narodna radikalna stranka so takoj v začetku udeleževali ljudsko voljo, umirali in trpeli v pregnanstvu za narodne interese. Radikalna stranka črpa svojo moč iz življenja, iz ljudstva, ker je tesno zvezana z njim.

Hinavska politika.

»Radikalna Omladina« (Vukovar): Demokracija pišejo sramežljivo o sodelovanju v opozicijskem bloku, obenem pa povdarjajo, da je absolutno nemogoče misliti na blok, dokler Radić ne izvrši revizije svojih političnih tendenc... Najnevarnejšo igro pa vodi g. Korošec, ki bi rad za vsako ceno izlekel iz tega ogromen kapital zase. On računa pri tem, kako bo v ugodnem trenutku izgnal iz vasi hrvatskega Radića in tako rešil svoje pozicije v Sloveniji.

Dopisi.

d **Podnart.** Posestnik Lojze Trpin je pri vožnji smrekovih hlovov tako nesrečno padel, da si je zlomil desno nogo in se tudi drugod precej poškodoval.

d **Kranj.** Tukajšnji demokratski »voditelji« so pričeli pridno posnemati svoje vzorne komandante v Ljubljani. Kar se tiče njihove sposobnosti in zmožnosti na gospodarskem polju, smo svoječasno poročali že drugod. Zdi se, da se ravna po ljubljanskih navodilih; kajti zadnje čase so pričeli z gotovim terorjem in mislijo, da bodo na ta način dosegli, kar hočejo. Toda gospodje se zelo motijo. Za enkrat jim svetujemo naj bodo previdni in naj ne hodijo preveč na solnce.

— **Trbovlje.** Gosp. gerent trboveljske občine je nakazal knjižnici ljubljanske univerze 100.000 kron, celjski gimnaziji en vagon premoga in en vagon drv, Škofljskemu zavodu v Ljubljani 4000 kron podpore. Poleg tega so se izplačale večje in manjše podpore raznim kulturnim društvom. Znatne podpore so prejeli posestniki, ki so trpeli vsled plazov. Za Kasalov kana pri bolnišnici se je dovolilo 90.000 kron preduma. — **Sola v Trbovljah-Sv.** Katarina je vsled pomanjkanja kuriva že tri tedne zaprta.

— **Trbovlje.** Dopisnik »Jutra« iz Trbovelj se kaj rad zaganja v trboveljske narodne radikale, ter jih vidi po številu samo 6 oziroma 9. Dnevnik »Jutra« ne zamerimo, ker je od dopisnika napačno informiran, svetujemo pač pa dopisniku, da nas pusti pri miru, sicer zob za zob istočasno opozarjamo nekega trboveljskega alkoholika da naj ne žali v pijanosti stranke NRS in strankine člane in naj jim ne očita s podkupljenci in ničvredneži, kar mu bo težko pri sodnih dokazati. V drugič pridemo z imeni na dan.

d **Laško.** Demokratskemu zvitorepcu prpročamo, naj ne nosi na trg medvedove kože, do-

kler je medved še v brlogu. Upamo, da bo razumel naš nasvet.

d **Koprivna pri Črni.** Tu se je zgodila huda nesreča. 12letni Pavel Mokina je vozič s sanmi po strmem bregu. Vsled hitre vožnje ni mogel ustaviti sani ter je padel s sanmi vred čez skalo in se ubil.

d **Črna v Mežiški dolini.** Tukajšnje Kolo jugoslovenskih sester je zelo agilno. Zlasti marljivo je z zbiranjem prispevkov za naše reveže. Priredilo je v zadnjem času tudi dve predstavi, ki sta bili dobro obiskani.

Gospodarstvo.

g **Regulacija rek v Sloveniji.** Na konferenci v poljedelskem ministrstvu je bilo sklenjeno, da se regulirajo Sava, Ljubljanka in Kamniška Bistrica. Izdelajo se tudi načrti za izsušenje ljubljanskega barja.

g **Za napredek gospodarske književnosti.** Poljedelsko ministrstvo je odobrilo kredit v znesku 100.000 Din za napredek poljedelsko-gospodarske književnosti. Iz tega zneska se bodo nakazovale nagrade za dela najboljših gospodarskih pisateljev.

g **Odkup tobaka.** Lani se je pridelala v naši državi tako velika količina tobaka, da se ga ne mogla letos večja množina prodati v inozemstvo. Dasi ravno do sedaj odkup tobaka v naši kraljevini še ni zaključen, vendar se že ve, koliko tobaka se je pridelalo v posameznih pokrajinah. Pridelovalci tobaka v južni in severni Srbiji bodo prejeli na imo odkupa od države nad 400.000.000 Din, kar je na vsak način velik uspeh naših pridelovalcev tobaka v teh krajih. Po mnenju naših strokovnjakov se bo pridelovanje tobaka v naši kraljevini zelo povoljno razširilo in bo v bodoče mogoče izvoziti ogromne količine našega najboljšega tobaka.

g **Vinogradniški kongres.** Dne 16. t. m. se vrši v Zagrebu kongres Zveze vinogradnikov iz vse države. Na kongresu se bo razpravljalo o vinogradniški krizi.

g **Živinoreja.** Tekom tega meseca se vrši v Beogradu posvetovanje strokovnjakov glede pospeševanja naše živinoreje. Posvetovanje je sklicalo poljedelsko ministrstvo.

g **Uradniške banka.** Zveza konzumnih razdrug državnih uradnikov namerava ustanoviti banko z delniško glavnico v znesku 50 milijonov Din. Banka bo dajala kredite uradniškim društvom in državnim uradnikom.

g **Premogovnik v Pečovniku.** v katerem so pred par leti ponovno pričeli kopati premog, je ustavljen delo. Mnogo delavstva pa je zaposleno pri tamkajšnji apnenici.

g **Izvoz drv za kurjavo** je znašal lani 700.000 q v vrednosti 600 milijonov Din. Izvozilo se je največ v Italijo in v Francijo.

g **Rafinerija olja.** Skupina češkoslovaških industrijalcev namerava osnovati v Boki Kotorski rafinerijo olja.

g **Češkoslovaških tkanin** se je izvozilo lani v našo državo v vrednosti 285 milijonov češkoslovaških kron.

g **Zatvoritev obratov v Srbiji.** Več podjetij v Srbiji je moralo zaradi denarne krize ustaviti svoje obrate. Med drugimi tovarna za usnje v Nišu, tovarna za čevlje v Nišu, tovarna za usnje v Leskovcu in tovarna za patno v Čupriji.

g **Za napredek kmetijstva.** Finančno ministrstvo bo dalo na razpolago poljedelskemu ministrstvu znesek 20 milijonov dinarjev v svrhu napredka vseh kmetijskih strok v naši kraljevini.

g **Državna poljedelska banka.** Ministrski svet je naročil poljedelskemu ministru, naj določi način za ustanovitev državne poljedelske banke.

g **Obnovitev tovarne za svilo.** V Novi Kanji je začela te dni obratovati tovarna za svilo, ki je počivala že osem let. Za sedaj je zaposlenih okoli 200 delavcev.

g **Trgovinska pogodba med Rusijo in Italijo.** Na zborovanju unije sovjetskih republik, je Kamenjev sporočil, da je italijanska vlada odobrila trgovinsko pogodbo z Rusijo.

g **Češkoslovaška trgovinska bilanca** izkazuje za tekoče leto 2389 milijonov aktiv napram 5390 milijonov prejšnjega leta.

g **Rusko žito.** V času od 1. decembra 1923 do 15. januarja t. l. se je v tržaški luki izkrcalo 27.000 ton ruskega žita in sicer je šlo 15.000 ton v Češkoslovaško in Avstrijo.

Sportni karneval bo 9. febr. v Narodnem domu nudil posetnikom priliko, da se eno noč neprilicno zabavajo. Plesne bosta iz prilaznosti vodila gg. Vilek in Černe. Sodeluje godba dravske divizije. Vstopnice se dobe v predprodaji v Češki industrijalni banki. Ker je del čistega dobička namenjen gradnji Sokolskega doma na Taboru in Olimpijskemu fondu, je pričakovati, da bo ljubljansko občinstvo vedelo to ceniti in bo prireditev v polnem številu posejilo.

Pokret Narodne radikalne stranke.

Občni zbor mestne krajevne organizacije NRS Kočevje.

V nedeljo 26. januarja se je vršil v Kočevju občni zbor najstarejše organizacije NRS v Sloveniji. Vršil se je v veliki dvorani hotela Trst. Z občnim zborom je bilo zvezano splošno dostopno predavanje o našem zunanjem in notranjem političnem položaju in o »mernicah državne politike NRS.

Že pred 8. uro se je polagoma začela polniti dvorana. Prihajali so meščani, trgovci, delavci, uradniki, obrtniki. Ob pol 9. uri je otvoril predsednik mestne organizacije dr. Ivan Sajovic zborovanje. Pozdravil je navzočega glavarja svetnika Logarja kot predstavnika politične oblasti, g. mestnega župana Ivana Novaka, predsednika ribniške organizacije g. industrijalca Ludvika Tschinkla, ki je s posebno deputacijo iz Ribnice prispel na zborovanje, predsednika kočevske - reške organizacije g. Ivana Rogaleta, predsednika novolaške organizacije g. Ivana Königa, vse številno navzoče člane mestne organizacije, ter ostale gospode iz mesta in okolice, ki so se odzvali povabilu na javno predavanje v uaziranjih in ciljih NRS, ki je postala merodajni faktor našega javnega in državnega življenja.

Kot druga točka dnevnega reda je bilo predavanje dr. Iv. Sajovica, ki ga priobčujemo na uvodnem mestu. Predavanju je sledilo živahno odobravanje.

Nato se je otvoril občni zbor. Tajnik Fr. Kratnar je podal izčrpno in jako zanimivo poročilo o delu NRS za mesto, okraj in stranko. NRS pripada v Sloveniji kot provincijalno nevezani stranki posredovalna uloga uglašenja političnih, gospodarskih, socijalnih in narodnih nasprotij, ker kot vsedrjavna stranka presoja različne provincijalne in stare lokalne spore iz popolnoma drugega vidika, kot pa je to mogoče različnim provincijalnim strankam in strankicam, razdvojenim med seboj po starih medsebojnih bojih. Izhajajoč iz teh vidikov je intervenirala naša organizacija ponovno v Beogradu radi važnih vseobčih gospodarskih vprašanj kot zveze Slovenije z morjem preko Kočevja, glede telefona, s katerim se nas je priključilo na našo intervencijo svetovnim telefonskim omrežjem, glede izseljevanja, da se je dalo okraju odgovarjajoče število izseljencev. Glede ceste, ki veže Ljubljano s Sušakom, torej z morjem ter je dala na merodajnem mestu inicijativo, naj se preišče, če ne bi kazalo zvezati Novomesto preko Straže, Toplice in Kočevja z morjem, dokler se ne preuredi pod vsako kritiko izgrajena proga Novo mesto — Karlovac. V tej smeri bo delovala naša organizacija tudi še nadalje, ker gospodarska povzdiga pomeni obenem tudi najboljše socijalno pomoč. Razdrapanje povojne socijalne prilike so silile predsedstvo vzpričo številnih prošelj iz cele Slovenije, zlasti tudi Ljubljane, da je interveniralo za pomoč na merodajnih mestih. Kjer ni bila podana zloraba ali spekulacija, smo intervenirali in to večinoma uspešno. Razven tega smo izdajali od srede oktobra 1921. do aprila 1923. tednik »Radikal«. Ker so začeli izhajati medtem v Ljubljani naši listi, se je »Radikal« stopil z njimi. Pripominjam, da so našega uglednega »Radikala« citirali in iz njega priobčevali posamezne članke najuglednejši listi v naši državi, ker je list bistveno pripomogel k ugledu, ki ga uživa naša organizacija. Dopisov smo prejeli v letu 1923 927, odpremili pa 483. Temu nemalemu delu, ki mo ga opravljali v zadnjih dveh letih začeniš takorekoč iz nič. Je

sledil tudi lep uspeh. Od 2100 glasov, ki jih je dne 18. marca dobila naša stranka v ljubljanskem volilnem okrožju, je odpadlo na območje našega delovanja nad 1600 glasov, torej dobre štiri petine. V tej smeri bomo vztrajali še nadalje, delujoč po principu: »Iz naroda za narod,« svesti si, da dokler deluje organizacija po tem načelu, mora uspevati, pa naj pride kar hoče. Tajnikovemu poročilu je sledilo odobravanje.

Blagajnik Martin Čadež je poročal, da obsega njegovo poročilo dve panogi: list »Radikal« je bil pravzaprav finančno avtonomen in je plačan od konzorcija, ter blagajniško poročilo organizacije. Ker je list »Radikal« likiriran in račun plačani, odpade nadaljno finančno poročilo. Kar se tiče blagajne organizacije, se je ista vzdrževala s prostovoljnimi prispevki članov za tekoče izdatke. V blagajni ima 517 Din 50 para kot preostanek teh zneskov. Podrobne račune pa predloži vidirane od revizorjev ter si jih lahko vsak takoj s prilogami v izvorniku ogleda. Revizor Gabriel Reven poroča, da so računi v najlepšem redu in da je 517 Din 50 p prebitka od prostovoljnih zneskov.

V poročilu sledeči debati je stavil Martin Čadež predlog, naj se kot minimalen prispevek za režijske stroške organizacije določi letno 5 Din za člana, ki jih ima položiti ob prijavi ter se mu jih vrne, ako ni sprejet. Soglasno sprejeto.

Predsednik dr. Sajovic je nato prekinil občni zbor za 10 minut v svrhu odborove seje. Prijavilo se je namreč 32 novih članov za vstop. Po zopetni otvoritvi se je prečital sklep odbora, da se sprejme vse soglasno ter iskreno čestita novim članom, ki so se s svojim vstopom v Narodno radikalno stranko odločili za pozitivno državno politiko. Prepričan je, da tega svojega koraka ne bodo nikdar obžalovali. Šele zanamci bodo pravilno presodili, kako važno in zgodovinsko delo upravlja NRS v Sloveniji. Ne v korist svojih članov, ki so po obskurnih časopisih, zaslepljeni po strankarski zagrizenosti, mnogokrat sumničeni in blateni, pač pa v življensko korist celokupne bodočnosti našega naroda. Iz tega razloga jim ex praesidio iskreno čestita k njih odločitvi. Nato objavi vse člane mestne organizacije NRS, da se bodo člani med seboj poznali in si zvesto drugovali.

Pri točki »volitve novega odbora« je občni zbor soglasno izvolil za predsednika dosedanjega predsednika dr. Ivana Sajovica, ki je izvolitev sprejel. Za odbornike pa so bili izvoljeni sledeči: za podpredsednika inž. Vitold Biskupski, ravnatelj Trboveljske premo-gokopne družbe v Kočevju; za tajnika Franc Kratnar, načelnik okrajne davčne oblasti v Kočevju; za blagajnika Martin Čadež, davčni poduradnik. Ti tvorijo ožji izvršilni odbor. Ostali odborniki so: Ivan Bedina, načelnik okrajne bolniške blagajne; Anton Butina, veletrgovec; Milan Fabijančič, prof.; Henrik Hönigman, posestnik in trgovec; Ivan Kropf, posestnik, Ivan Novak, mestni župan; Anton Langof, strojnik drž. železn.; Karel Porubsky, hišni posestnik, Josip Stibernik, posl. kons. in mestni tajnik v pokoju; Alfred Twerdy, železniški poduradnik, vsi v Kočevju. Za preglednika računov Gabriel Reven in Edvard Šubic, davčna nadupravitelja v pokoju.

Predsednik se je v svojem in odborovem imenu zahvalil za izvolitev ter povdaril, da častno mesto ne pomeni samo časti, temveč tudi dolžnost in sicer dolžnost delovanja v svojem delokrogu za ugled in cilje one organizacije, ki nam je v ta namen poverila svoje

zaupanje. Ista dolžnost pa obsega tudi vse člane skupne naše organizacije, ki nas v javnem delovanju in udejstvovanju veže na skupno podlago trdne solidarnosti.

Med slučajnostmi je predlagal dr. Flego naj se v svrhu približjega spoznavanja članov med seboj in pa tudi strankinih stremenj vršijo vsako soboto neobvezni sestanki članov v določenem lokalu. Predlog se je soglasno sprejel. Začasno se je določil lokal Marije Erker v Kočevju, kjer so tudi lokali okrajnega strankinega tajništva.

Ko je izročil še predsednik najmlajše organizacije v okraju g. L. C. iz Ribnice iskrene pozdrave solidarnosti s kočevsko organizacijo, je zaključil predsednik po izrečeni zahvali za udeležbo in pozdrave ta v vsakem oziru izbornu uspeli občni zbor.

Vsem radikalom in radikalnim organizacijam.

Glavni odbor Narodno radikalne stranke priredi na dan Treh kraljev 12. februarja ob 8. uri zvečer veliko radikalno zabavo v vseh prostorih hotela »Pariz« v Beogradu.

V smislu resolucije državne strankine konference je namenjen dobiček te zabave v prvi vrsti za reorganizacijo strankine pisarne in za boljšo opremo strankinega lista. Zato pričakuje glavni odbor, da bo vsak član radikalne stranke po svoji moči prispeval v ta namen.

Imena vseh darovalcev se bodo objavila v strankinem glasilu.

Istočasno poziva glavni odbor vse radikalne organizacije v vsej državi, da priredijo na ta dan povsod radikalne večere in da se potrudijo za kolikor mogoče velik čisti dobiček, ki se mora poslati glavnemu odboru za navedeno svrhu.

Radikal v notranjosti države morejo poslati svoj donesek neposredno blagajniku glavnega odbora g. Mihajlu Lukareviću, trgovcu v Beogradu, Kneza Mihajla ulica št. 39, ki jim bo potrdil prejem.

Ker se mora dobiček od radikalnega večera v smislu resolucije državne konference uporabiti v gori navedene svrhe, se priporoča vsem odborom in strankinim organizacijam, naj v teku meseca marca prirede posebne zabave radi krltja krajevnih strankinih potreb.

Narodna radikalna stranka nima in ne bo imeti drugih dohodkov razven prostovoljnih prispevkov od svojih strankinih pristašev in prodaje časopisja. Glavni odbor je zato prepričan, da se bodo vsi radikalci odzvali temu pozivu in da bodo s svojimi prispevki tudi materijelno pomagali stranki pri uresničenju onih težkih nalog, ki sta jih ji namenila zgodovina in usoda v razvoju našega svobodnega in ujedinenega naroda.

— Trbovlje. V nedeljo, dne 10. febr. 1924 ob 4. uri popoldne priredi krajevna organizacija NRS v Trbovljah v prostorih Volker na Vodah zabavo v prid trboveljskim revežem. Vabljeni so vsi člani, somišljeniki in prijatelji NRS. — Tajništvo.

NRS na Hrvatskem.

Radikalna stranka se tudi na Hrvatskem lepo razvija. Te dni se je vršila v Radlju pri Gospiću prva skupščina, katere se je udeležilo nad 150 volilcev iz okolice. Skupščino je otvoril kmet Niča Dejanović. Po zborovanju je bila ustanovljena krajevna organizacija stranke. Ko so demokratski poskušali svojo srečo v tem kraju, je prišlo na njihov shod v celem samo 17 ljudi.

V Petrovem selu se je ustanovila 20. januarja krajevna organizacija, v katero je vstopilo takol 39 volilcev.

Tedenske vesti.

— Vse dopisnike vljudno opozarjamo, da je zaključek našega lista vsako sredo opoldne. Zato prosimo vse dopisnike, naj blagovolijo pravočasno poslati svoje dopise, ako želijo, da bodo priobčeni v tekoči številki.

— Akademski radikalni klub »Slovenski Jug« priredi »zabavni večer« v torek 12. februarja 1924 v veliki dvorani Narodnega doma s sodelovanjem vojaške godbe. Vse naše prijatelje in somišljenike, katerim niso bila pomotoma poslana vabila, vljudno vabimo, naj se blagovolijo prigrasiti v pisarni NRS Wolfova ul. 1.-I., da se jim mize pravočasno rezervirajo. — Po končanem programu ples. — Odbor.

— Kralj med invalidi. Te dni je kralj Aleksander obiskal začasni invalidski dom v Beogradu, kjer se je nad eno uro razgovarjal s posameznimi invalidi. Kralj se je zelo zanimal za položaj invalidov in za njihove težkoče, ki se morajo urediti potom zakonodaje. Članom uprave invalidskega združenja je naročil, naj mu pošljejo posebno spomenico, ki bo vsebovala najaktualnejše točke invalidskega vprašanja. Invalidsko vprašanje pride v kratkem pred narodno skupščino.

— Češkoslovaško-jugoslovanska liga se je ustanovila tudi v Mariboru. Za predsednika je bil izvoljen dr. Ljudevit Pivko.

— Izenačenje koledarja v Romuniji. S 1. oktobrom t. l. se definitivno izenači koledar tudi v Romuniji. Romunski patrijarh bo naprosil Društvo narodov, naj skliče svetovno konferenco v svrhu določitve splošnoveljavnega koledarja.

— Starokatoliško cerkev so ustanovili na Hrvaškem. Za prvega škofa je izvoljen dosedani splitski kanonik in župnik Marko Kalugjera, ki ga bo posvetil švicarski škof. Starokatoliška cerkev ne priznava med drugim papeževe nezmotljivosti in vrši službo božjo v živem narodnem jeziku.

— Železniške nesreče v l. 1923. Lani je bilo v naši državi nad 100 železniških nesreč.

— Železniška nesreča. Pri postaji Balmok v Bački je zadel potniški vlak v tovorni vlak. Ranjena sta bila strojevodja in še neki železničar, sedem vagonov pa se je popolnoma razbilo. Škoda znaša več milijonov dinarjev.

— Pravice naših izseljencev v Ameriki. Vlada Zedinjenih držav je sporočila naši vladi svojo pripravljenost, da sklene z našo vlado dogovor glede ureditve pravic naših izseljencev.

— Palačo delavske zavarovalnice namerava zgraditi v Zagrebu Osrednji urad za zavarovanje delavcev.

— Nov kovani denar. V finančnem ministru so se vršila posvetovanja glede kovanja novčanic po 1 Din in 50 par, ki naj bi nadomestile sedanje papirnate novčance.

— Nov vlak na gorenjski progi. S 1. t. m. sta pričela voziti med Ljubljano-gorenjski kolo-dvor in Kranjem dnevno dva mešana vlaka. Odhod iz Ljubljane ob 8. uri 54 minut, prihod v Kranj ob 10. uri 10 minut; odhod iz Kranja ob 17. uri 17 minut, prihod v Ljubljano ob 18. uri 29 minut.

— Kaznjenci v naši državi. Kriminalni državni oddelek je izdal statistiko, iz katere je razvidno, da je v državi 12 kaznišnic, v katerih je bilo ob novem letu 6813 kaznjencev, od teh 6289 moških in 434 ženskih. Po pokrajinah je največ zločincev iz Južne Srbije, v Sloveniji jih je bilo 690. Med kaznjenci je bilo 131 tujcev.

— Izvršitev smrtne obsodbe. Člen 13. srbskega kazenskega zakona o izvršitvi smrtne obsodbe se raztegne na vsi kraljevino. Po tem zakonu se smrtna obsodba izvršuje z ustreljenjem in ne z obešanjem.

— Smrtne nesreče. Delavec v ljubljanski tovarni za klet Janez Šubert je šel 1. t. m. zjutraj, kakor navadno, po železniški progi na delo. Ko je v megli in temi opazil, da mu prihaja nasproti ljubljanski osebni vlak, se je revež umaknil, toda od zadaj prihajajoči tovorni vlak ga je zagrabil in grozno razmesaril.

— Delavčeva hčerka. Frančiška Žnidar v Domžalah je stala preblizu ognjišču ter se ji je vnela obleka. Grozno opečeni otrok je umrl v ljubljanski bolnici.

— V smrti radi pomanjkanja. V Zagrebu se je ustrelil upokojeni geometer Rihard Polak, ki je živel v velikem pomanjkanju. Imel je mesečno pokojnino 600 Din, kar seveda ni moglo zadoščati za nujne življenske potrebe.

Zanimivosti.

Iz življenja mravelj.

Mravlja je znana kot ena izmed živali, ki se je zaradi svoje inteligence — če je dovoljen tak izraz — zaradi finega socijalnega instinkta, najbolj pa kot vzgled neumornega marljivega dela človeku nadvse priljubila. Naj navedemo tu par zanimivih primerov, ki dobro služijo v dokaz visoko razvitih mravljinah psihičnih zmožnosti, v dokaz razvitih mravljinah psihičnih zmožnosti, v dokaz njene »kulture«.

Akakija je vsakomur znano drevo. Neka ameriška vrsta akacij pa se ne zadovoljuje samo z ostrim oklepom svojega trnja, ampak ima »nastavljeno« še živo telesno stražo iz mravelj, ki proti vsem napadom gotovih žuželk hrabro opravljajo svoj brambeni posel; za to pa doblijo od svojega gospodarja vse, po čemer hrepenita njih duša in telo: dom imajo po votlih trnih, za vsakdanji kruh pa jim služijo listne konice, ki jih brez škoda za svoj obstanek lahko pogreša gospodar.

Slični opravci vršijo neke njihove indijske sorodnice, ki žive po votlih pecljih na prastarih drevesih rastočih mirmekodij. Listi teh mirmekodij imajo obliko mešičkov, v katerih se v dneh tropičnega dežja nabira voda za hude čase v suši. Takrat pa romajo skoro neprestano cele vrste od žele mročih žuželk nad te rezervoarje in trda bi predla ogroženim mirmekodijam, da ni močnih brambovcev pri lihi. A mravljam je za protuslugi dovolj, da imajo prosto stanovanje — in pa ključ do kleti.

Še bolj zanimiv pa je ta-le slučaj. Na nekem braziljskem drevesu, po imenu imbauba, živi rod hrabrih in bojevitih mravelj azteca. Svoj dom si svobodno urejuje po notranjosti votlih pecljev, glad pa si teži ob beljakovinskih izrastkih domačega drevesa. Toda imbauba se vede tako gostoljubno iz zgolj sebičnih nagibov. Hudega sovražnika ima namreč v mravljah nekega drugega (atta-) plemena, ki pogostokrat navale nadeni ropat njegove mesnate liste, pri čemer azteca-mravlje stavijo za svojega gospodarja življenje v nevarnost. Atta pa se ne hrani z naropanimi listi, marveč jih doma uporabljajo v neke druge svrhe. Te mravlje grade svoje do 2 in pol m visoke domove v vlažni zemlji po gozdovih. V temni kleti svojega gradu pa imajo skrbno obdelan vrt, kjer na zrahljani zemlji goje neke vrste gljivo, ki jo gnoje z ugrabljenimi listi. Pri tem je delo razdeljeno med posamezne skupine: ena skupina razgrize za hrano pripravljene liste in odstrani vse, kar ne bi moglo gljivi koristiti, druga se peča samo z vrtarstvom in gnojenjem, tretja pa, ki zastopa pravo živilsko stroko, nadzoruje rast, in kadar se polavi na gljivi redilen, beljakovinat izrastek, ga skrbno odloči in pripravi celi družini za hrano. Gljiva sama ni pri tem prav nič oškodovana v svojem organizmu, kajti mravlje vedno znova donajajo zanjo novih živih.

Tak način agrikulture podedujejo poznejši atta-rodovi s tem, da oplojena matica zapusti svoj dom, vzame seboj miceli take gljive in si poišče novo mravljišče. Tu živi sprva od lastnih jajec, gljivo pa goji s svojim gnojem, dokler se ne zvale novi delavci, ki nanosijo listja in nadaljujejo normalni tok kulturnega življenja svojega rodu.

* Proslava tobaka in pipe. Minuli teden je bil v Ameriki posvečen proslavi tobaka in pipe. V New Yorku so svečano otvorili Industrijsko tobakno razstavo v spomin 125 letnice cigare. Leta 1799 je namreč gospa Pront de Windsa napravila prvo cigaro. Istočasno se je vršila proslava tristoletnice, odkar se sadi tobak v Zedinjenih državah in dvestoletnica prve pipe.

* Pozno je spoznal. Bivši habsburški nadvojvoda Evgen je v svoji mladosti trdno sklenil, da se ne bo nikdar oženil in da ne bo imel vse življenje nobenega opravka z ženskami. Sedaj pa poročajo iz Ženeve, da se je zanjubil v bogato švicarsko vdovo Burckhard, s katero se hoče oženiti. Zato je prosil papeža, naj ga odveže od njegove zaočljube.

— Protialkoholna Amerika. Vlada Zedinjenih držav je sklenila z Anglijo posebno pogodbo glede alkoholnih plač. Angleški parniki smejo pristati v ameriških pristaniščih samo tedaj, ako imajo alkoholne plače zapečatene.

— Ameriške pošiljave. Na ladjah, ki so bile zaplenjene med vojno, se je zaplenilo tudi nekaj pošiljav, namenjenih našim državljanom. Ker so naslovi neznani, naj se sledeči zgled pri pristojnih okrajnih sodiščih: Fana Horvotič, Janez Recelj, Uršula Berglez, Ana Kriger, Amalija Martelanc, Katarina Miheljn, Martin Malnar, Franc Kozar, Marija Plane, Marica Češnovar, Dominika Prabor, Ivan Mauser, Anoullia Lesar in Fr. Jerin.

Čudna prorokovanja

Nostradama.

Več ko 400 let je že preteklo od rojstva znamenitega francoskega astronoma Nostradama. Živel je na dvoru Katarine Medicejske in Karla IX. Zapustil je pesem v 400 verzih, ki vsebuje sama prorokovanja. Naslov ji je Centuries.

Zadnjič je imel v teozofskem društvu v Parizu g. Piobb predavanje o teh prorokovanjih. Posrečilo se mu je razjasniti precej skrivnostne in mestoma nerazumljive verz; vseh seveda ni uganil. Nostradam je v tej pesnitvi prorokoval vso francosko zgodovino, n. pr. vlado Bourboncev, Napoleona, tretjo republiko, svetovno vojno.

Vse potankosti 19. stoletja omenja ta pesem, seveda vedno v prispeodobah, ki jih je treba raztolmačiti, nadalje celo komet l. 1910. in preplavo Seine.

O znamenju leva, ki pomeni l. 1914., pravi: »Ljudje bodo hodili po nebu kot po zemlji in po vodi; leteči ogenj se bo videl.«

Nemci bodo »oskrunjeni s krvavo in nečloveško moritvijo«, premagan bo »pol-prešič« in zmaga bo dobljena na kraju, ki ga namakata Seina in Marna. Tedaj pa »es deniers dus seront déniés«, to se pravi, dožni denar ne bo izplačan, kar je, kot se vidi, naravnost namigavanje na plačevanje reparacij.

Nadalje govori o strašnem potresu daleč v Aziji in o življenjski draginji.

To je sedani čas.

O bodočnosti pa pravi sledeče:

Leta 1925. se bo »barbarsko cesarstvo« zrušilo.

Leta 1927. — znak lune — se bo francoska republika spremenila, kako, ni povedano.

Leta 1944. napove Italija Turkom vojno in pokliče Francijo na pomoč. Z združenimi močmi se izvojuje slavna zmaga.

Leta 1999. napovejo Muslimani Evropi vojno. Rezultat: trgovska pogodba, franko-italijansko-muslimanska zveza.

Leta 3000. čudno stoletje, nek Bretonec ustanovi novo vero; rumena nevarnost ogroža svet.

Leta 6500. se zemeljski tečaj zasuje, v sredi Francije začnejo bruhati ognjeniki in preplavljajo zemljo z lavo. Zemeljska krogla se razpoči med Azijo in Evropo, trobenta poslednje sodbe zadoni...

Skrivnostna vera na Angleškem.

L. 1814 je umrla angleška prerokinja in ustanoviteljica nove krščanske vere Ivana Southcott. Njena vera ima še dandanes svoje pristaše.

Uredniku »Daily Expressa« se je te dni posrečilo, da je prišel v svetišče te vere. Ko je na določeni železniški postaji izstopil, sta ga sprejela dva oficirja, ki sta ga odpeljala z avtomobilom. Vozili so se okoli 100 km hitre vožnje in dospeli do železne ograje, za katero je obširen vrt, nato pa zopet ograja, ki oklepa svetišče. V dvorani je pričakovala došlece lepa ženska, višja svečenica skrivnostne vere. Poleg nje je bilo zbranih mnogo vernikov. Svečenica se imenuje »Besma«. Urednik jo je vprašal predvsem, kje je skrinjica, ki jo je zapustila zapečateno Ivana Southcott, v kateri je njeno sporočilo za predstoječe tisočletje in ki se mora v slučaju narodne nevarnosti odpreti v prisotnosti 24 škofov. Svečenica je odgovorila: Ne vem. Vi ljubite svet. Ni več daleč čas, ko se dovrši šest tisoč let, ki pomenijo šest dni v Bogu. Samo še 77 let in potem se prične na svetu doba dobrega in lepega!

Svečenica je nato pokazala uredniku več ljudi, ki jih je ozdravila z navadno čisto vodo, ki jo blagoslovlja ona.

Nadalje je svečenica izjavila, da je ženskost tretja oseba svete Trojice, ki je sicer sveta četvorica. Četrta posebljenost, tudi ženska, je deklica, ki jo je rodila ustanoviteljica Ivana Southcott. Ta deklica ni dejansko nikdar živeła, ker se je njeno meso v trenutku rojstva spremenilo v dušo.

Pristaši te vere sicer ne jedo govedine in svinjine, pač pa piščance in ribe. Vera dovoljuje, da smejo kaditi tudi ženske.

V posebnih kapeli je z lilijami okrašen oltar s krasno sliko Odrasle. Okoli oltarja so shranjeni vsi spisi ustanoviteljice. Na stenah so simbolična znamenja, ki kažejo čas, kadar bo treba odpreti skrivnostno skrinjico. L. 1918 so že mislili, da je prišel pravi čas, kajti takrat je pretila lakota. Svečenica je izjavila: Toda usodepolni trenutek se bliža in je pokazala na znake zadnjih potresov.

V svetišču živi okoli trideset oseb obojega spola, ki se ljubijo in spoštujejo svojo svečenico.

Nov Sherlock Holmesov doživljaj. A. Conan Doyle: Hudičeva noga.

(Iz angleščine prevel P. V. B.)

(Nadaljevanje)

— Ne morem si predstavljati, kako je mogel kdo od zunaj napraviti tako strašen vtis. Razen tega ne vem, kakšen naj bi bil vzrok tako posebnega in premišljenega atentata. Ali vidiš, v kakih težavah se nahajava, Watson?

— Stvar je popolnoma nejasna, sem odgovoril prepričano.

— Morda nama bo zadostovalo nekaj dodatkov, da spoznamo, da težave niso nepremostljive. Jaz mislim, Watson, da bova pri pregledovanju zbirke vaših beležk našla en skoraj ravno tako skrivnostni slučaj. Za enkrat odloživa stvar tako dolgo, dokler nama bolj natančni podatki ne bodo dovolili, da se spet začneva pečati z njo in porabiva ostanek jutra za iskanje neolitskega človeka.

Popoldne sva se pa naglo vrnila k zadevi, ko sva našla doma obisk, ki naju je pričakoval. Niti jaz, niti Holmes ni čutil potrebe, da bi se predstavil: to ogromno telo, ta izmučen in brazgotinast obraz, ta sivkasta glava, ki se je skoraj dotikala stropa, in ta brada, ki je bila pozlačena na krajih in bela poleg ustnic, razen na mestu, ki ga je opalila večna smotka, vse to je bilo ravno tako znano v Londonu kot v Afriki, in to ni mogel biti nihče drugi kot strahovita osebnost doktorja Leona Sterndalea, velikega lovca levov, znamenitega raziskovalca. Reklo se nama je že, da prebiva v teh krajih, enkrat ali dvakrat smo celo že videli njegovo visoko silueto na cesti, toda približal se nama ni nikoli in tudi midva nisva mislila tega storiti, kajti vedela sva, da je divje narave in da med dvema potovanjema prebije glavni del svojega časa v mali hiši sredi prastarega gozda. Tukaj je živel sam med svojimi knjigami in svojimi kartami in vsa domača dela opravljal sam ter se ni prav nič brigal za druge ljudi. Radi tega sem se silno začudil, ko je z mrzličnim glasom vprašal Holmesa, ali je že kaj napredoval pri raziskavanju skrivnostne zadeve.

— Policija tudi raziskuje, je dejal, toda morda vas je vaša izkušnost privedla do sprejemljive razlage? Edino, kar vam morem povedati, je, da sem v času svojih pogostih obiskov v tem kraju prav dobro poznal rodbino Tregennis, s katero me vežejo s strani moje matere vezi sorodstva. Čudna usoda, ki jo je zadela, je tudi meni zadala težak udarec. Povedati vam moram, da sem se danes zjutraj vrnil iz Plymoutha, kjer sem se hotel vkrcati za Afriko, takoj ko sem zvedel o drami, da pomagam pri raziskavanju.

Holmes je namršil obrvi.

— Samo radi tega ste se vrnili in zamudili tado? je vprašal Holmes Sterndala.

— Vkrca se bom na prihodnjo.

— To je pa res veliko prijateljstvo!

— Povedal sem vam že, da sem v sorodu z rodbino Tregennis.

— Da, bratranci ste bili po materi. Ali ste že imeli svojo prtljago na krovu.

— Samo majhen del, večina je bila še v hotelu.

— Dobro. Vendar pa niso mogli prinesli plymouthški časopisi danes zjutraj še nobene novice o dogodku?

— Gotovo, da ne. Toda dobil sem telegram.

— Ali smem vprašati, kdo vam ga je poslal.

— Radovedni ste, Mr. Holmes.

— To je moj posel.

Doktor Sterndale je komaj skrival svojo razburjenost.

— Zakaj vam tega ne bi razodel? je dejal. Telegram, ki sem ga dobil in ki me je priklical nazaj, je od g. vikarja Roundhaya. Sedaj pa dovolite, da vam ponovim svoje vprašanje: ali je imelo vaše raziskovanje kaj uspeha?

— Nisem še dovolj na jasnem s svojimi mislimi v tej zadevi, je dejal Holmes, toda pričakujem, da bom prišel do konca.

— Gotovo vas ne smem vprašati, v kateri smeri gredo vaša sumničenja.

— Ne, tu vam ne morem ničesar odgovoriti.

— Torej sem izgubil svoj čas in zaman bi še dalje ostal pri vas na obisku.

In znameniti doktor je odšel velikih korakov, silno slabe volje. Pet minut pozneje mu je bil Holmes že za petami. Videl sem svojega prijatelja šele zvečer: počasna hoja in dolg obraz sta mi pričala, da njegovo raziskovanje ni imelo uspeha. Pregledal je telegram, ki je prišel na njegov naslov, med tem ko je bil odsoten, nato ga je vrgel v ogenj.

— Iz hotela v Plymouthu, Watson, mi je dejal. Njegovo ime sem zvedel od vikarja in telegrafiral sem tja, da zvem, ali odgovarjajo izvajanja doktorja Leona Sterndala resnici. Res je, da je doktor prebil prošlo noč v onem hotelu in da je bil del njegove prtljage že odposlan, med tem ko je dejal, da hoče prisostvovati raziskovanju. Kaj sklepaš iz tega, Watson?

— Da ga zadeva zelo zanima.

— Zelo, da. Tu je nit, za katero še nisem mogel zgrabiti in ki nas bo morda vedla skozi ta labirint. Pogum, Watson!

Naslednji dan sem se ravno bril pri oknu, kar začujem zunaj konjski peket; sklonil sem se ven in zapazil koleselj, ki je drvil z vso naglico po cesti navzdol. Ustavil se je pred našimi vrati. Najin prijatelj, vikar, je skočil s kozla in tekkel po drevoredu skozi vrt. Holmes je bil že oblečen. Hitela sva prišlecu naproti. Bil je tako razburjen, da najprej ni mogel ziniti besede. Slednjič nama je le izjecljal žalostno dogodbo, ki jo je ime! povedati.

— Vrag nas je obsedel, gospod Holmes! je vzkliknil. Moja uboga župnija je od vruga obsedena! Satan sam čisto svobodno deluje pri nas in nas ustrahuje.

Revežu bi se bil skoraj smejal, da se ni od groze tresel in da ni imel izbuljenih oči. Slednjič je povedal strašno novico.

— Mortimer Tregennis je umrl ponoči. In sicer pod čisto istimi okolnostmi kot je bila ona nesreča, ki je zadela njegovo družino,

Holmes je poskočil.

— Ali naju morete oba vzeti v vozu s seboj? ga je vprašal.

— Gotovo da.

— Watson, zajtrkovala bova pozneje. Na razpolago sem vam, gospod Roundhay. Hitro! Hitro! Prej moramo dospeti, predno se kaj spremeni.

G. Mortimer Tregennis je imel pri vikarju dve sobi, kateri sta ležali druga nad drugo: spodaj je bil velik salon, zgoraj pa spalnica. Obe sobi sta imeli razgled na travnik, na katerem so igrali kroket. Prišli smo pred zdravnikom in policijo, tako je bilo še vse nespremenjeno.

Zrak v salonu je bil težak, da skoraj ni bilo mogoče dihati; služkinja, ki je bila vstopila prva, je odprla okno: morda je bilo to radi tega, ker je na mizi gorela luč, ki se je kadila. Mrtvec je sedel v naslonjaču pri mizi, mala brada mu je štrlela naprej, očala je imel dvignjena na čelo, njegov suhi rjavi obraz je bil obrnjen proti oknu in na licu je bil isti izraz groze, kot na obrazu njegove umrle sestre. Udi so mu bili skrčeni, prsti skrivljeni, kakor bi bil umrl zvijajoč se od groze. Bil je popolnoma oblečen, čeprav se je na gotovih znakih dalo opaziti, da se je bil oblekel v naglici. Zvedeli smo, da je bil že legel v poseljo in da ga je doletel žalostni konec šele proti prvim jutranjim uram.

Da bi se človek prepričal o žareči energiji, ki jo je zakrivala navidezna Holmesova ravnodušnost, bi zadostovalo, da je zapazil nenadno spremembo, ki se je izvršila na njem, ko je vstopil v salon. V trenutku se je napel in osredotočil, oči so mu žarele v nepremičnem obrazu. Šel je ven, preiskal travnik, so vrnil skozi okno, pregledal sobo in šel gor v spalnico. Ko je naglo premeril sobo, je na stežaj odprl okno, kar je njegovo razburjenje le še bolj povečalo, kajti naslonil se je čez prizidek in vzkliknil od začudenja in veselja. Nato je stekel po stopnicah navzdol, skočil skozi okno v salonu, se vlegel na travniku na trebuh in skočil spet v sobo nazaj kot lovec, ki hoče uloviti plen. Silno natančno je preiskoval svetiljko, ki je bila čisto navadno vrste, in jo celo premeril. Pozorno je tudi pogledal s povečalnim steklom malo kapico, ki je bil nad cilindrom, da preprečuje kajenje, ostrgal je malo pepela, ki se je nahajal na njej, ga dal v pisemski zavitek in tega vtaknil v svojo denarnico. Slednjič pa, ko se je pokazala uradna policija in zdravnik, je pomignil vikarju in vsi trije smo šli na trato.

— Veseli me, je dejal, da vam morem javiti, da moja raziskovanja niso bila popolnoma neuspešna. Nimam časa ostati, da bi se razgovarjal s policijo, toda zelo bi vam bil hvaležen, g. Roundhay, če bi izročili moje poklone nadzorniku in ga opozorili na okno v spalnici in na svetiljko v salonu, oboje pove dovolj. Sedaj pa, Watson, menim, da imava drugod opraviti.

Morda policiji ni ravno preveč ugajalo, da se je amater mešal v zadevo, morda je menila, da je na pravem potu; skratka, dva dni smo bili brez novic. Holmes je ta dva dni ali kadil, ali pa sanjaril na morskem obrežju, navadno se je pa sprehajal po samotnih potih. Vsled nekega poskusa sem zvedel, v katerem smislu nadaljuje svoja raziskovanja. Kupil si je namreč svetiljko iste vrste kot je bila ona, ki je gorela pri Mortimerju Tregennisu ono jutro, ko je umrl. Napolnil jo je z istim oljem in natančno meril čas, katerega je gorelo to olje. Napravil pa je še drug poskus in tega menda nikoli ne bom pozabil.

— Spominjaš se, Watson, mi je dejal nekega popoldne, da se poročila, ki smo jih dobili, četudi so bila prav različna, vendar krijejo v eni točki: hočem namreč govoriti o učinku, ki ga je napravil v obeh slučajih zrak v sobi na osebo, ki je prva vstopila. Ali se spominjaš, da je pravil Mortimer Tregennis, da se je zdravnik, ki ga je spremljal, ko sta stopila v sobo, zgrudil skoraj onesveščen na stol?

(Dalje prihodnjič.)

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnika«.

Urednik: Ivan Podržaj.

Odg. urednik: Ivo Klisovec.

Tiska »Zvezna tiskarna«.

Zvezna knjigarna

Marijin trg 8 **Ljubljana** Marijin trg 8

Zbirke pesmi:

I. Albreht: Slutnje	broš. 6.—	Din	vez. 8.—	Din
J. Glaser: Pohorske poti	„ 6.—	„	„ 8.—	„
Igo Gruden: Narcis	„ 10.—	„	„ 12.—	„
Igo Gruden: Primorske pesmi	„ 10.—	„	„ 12.—	„
Tagore-Gradnik: Vrtnar	„ 20.—	„	„ 23.—	„

Zahtevajte cenik!

Jadranska banka, a. d. Beograd

Delniška glavnica: Din 60,000.000.— Rezerva Din 32,515.000.—

Podružnice:

Bled
Cavtat
Celje
Dubrovnik
Ercegnovi
Jelsa

Jesenice
Korčula
Kotor
Kranj
Ljubljana
Maribor

Metković
Prevalje
Sarajevo
Split
Sibenik
Zagreb

Amerikanski oddelek.

Naslov za brzojave: JADRANSKA.

Afilirani zavodi:

JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wlen, Zadar.

FRANK SAKSER STATE BANK, Cortlandt Street 82. New-York City.

BANCO YUGOSLAVO DE CHILE: Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

Prvorazredni moderni brzo-pisalni stroj.

STOEWER RECORD

Vrhunec finomehanike.

Zastopstvo Lud. Baraga, Ljubljana,
Šelenburgova ulica štev. 6/1.

Najcenejši

pisalni stroji

stari ali novi

v mehanični delavnici

Ludvik Baraga, Ljubljana,
Šelenburgova ul. 6/1.

Pisarniške potrebščine!

Brzo - brzo

na vlak v Celje v veletrgovino
R. Stermecki, kjer kupite letos

sukno

za moške in volneno za ženske obleke, parhent, belo, pisano in rujavo platno, kakor tudi vso drugo manufakturno robo po čudovito nizkih cenah. V lastnem interesu se vsakemu priporoča, da enkrat poskusi kupiti v veletrgovini

R. STERMECKI, CELJE.

Trgovci engros-cene.

Praktična darila

so čevlji z znamko

Prodaja v Ljubljani:
Breg št. 20
Aleksandrova c. 1
Prešernova ulica
Seljak

Na deželi
v vsaki
večji trgovini s čevlji!

Na veliko razpošilja tovarna

Peter Kozina & Ko.

Tržič — Gorenjsko

!!! Ceniki na zahtevo brezplačno !!!

Zvezna tiskarna in knjigarna

Wolfova ul. 1 **v Ljubljani** Marijin trg 8

Izdeluje vsakovrstne
tiskovine, knjige, brošure, poslovne knjige, bloke, note, tabele, vstopnice, razglednice, naročilne knjižice, lično, hitro in po konkurenčnih cenah

Moderna knjigoveznica.